

**Τα Πρακτικά του 5ου Συνεδρίου:
«Νέος Παιδαγωγός»
Αθήνα, 28 και 29 Απριλίου 2018
(e-Book/pdf)**

Επιμέλεια τόμου: Φ. Γούσιας

ISBN:
ΑΘΗΝΑ 2018

Οι γονείς κρίνουν την προσφορά του νηπιαγωγείου στα παιδιά τους

Βασίλειος Δ. Οικονομίδης

Αναπληρωτής Καθηγητής

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Email: vasoikon@yahoo.com

Περίληψη

Το νηπιαγωγείο αποτελεί την πρώτη βαθμίδα του εκπαιδευτικού μας συστήματος και η φοίτηση σε αυτό είναι υποχρεωτική τουλάχιστον για παιδιά ηλικίας άνω των 5 ετών. Σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να συντελεί στην πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας μέσα από κατάλληλα μεθοδευμένες διδακτικές ενέργειες και την πραγμάτευση θεμάτων που ενδιαφέρουν τους μικρούς μαθητές. Με την εργασία αυτή επιχειρούμε μία πρώτη διερεύνηση των απόψεων γονέων παιδιών που φοίτησαν σε δημόσια νηπιαγωγεία των Νομών Αρκαδίας και Χανίων σχετικά με τις ωφέλειες που είχαν τα παιδιά τους από τη φοίτησή τους αυτή. Η έρευνα χρησιμοποίησε το μεθοδολογικό εργαλείο της ημιδομημένης συνέντευξης. Βασικό αποτέλεσμα είναι το εύρημα ότι, σύμφωνα με τους γονείς, τα παιδιά βοηθούνται από τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο όσον αφορά την κοινωνική, τη μαθησιακή και την προσωπική τους ανάπτυξη.

Λέξεις-Κλειδιά: νηπιαγωγείο, ωφέλειες φοίτησης, γονείς

Εισαγωγή

Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο θεωρείται πολύ σημαντική για την περαιτέρω πορεία του παιδιού, καθώς προσφέρει τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις για τη νοητική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξή του, θέτοντας ισχυρά θεμέλια στην ηλικία έως τα 6 έτη, που θεωρείται ιδιαίτερα ευαίσθητη και σημαντική για την ολόπλευρη ανάπτυξη του ανθρώπου (Leseman, 2009· Αλευριάδου κ.ά., 2008· Θεοφιλίδης, 2010· Κυπριανός, 2007). Αποτελέσματα αρκετών ερευνών έδειξαν ότι παιδιά που παρακολουθούσαν ποιοτικά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης βοηθήθηκαν κατά πολύ στη νοητική και κοινωνικοσυναισθηματική τους ανάπτυξη και ωριμότητα (Ντολιοπούλου, 2008· Leseman, 2009· Weikart, 2000· Eurydice 2009a, 2009b). Σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι η παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης σε διευρυμένο χρονικό πλαίσιο (ολοήμερο νηπιαγωγείο) κατά την προσχολική ηλικία: α) ενισχύει τις γνωστικές ικανότητες των παιδιών, έτσι ώστε να είναι περισσότερο έτοιμα για να ανταποκριθούν στο ρόλο τους ως μαθητών του δημοτικού σχολείου, β) αυξάνει τις πιθανότητες των παιδιών για ικανοποιητική σχολική πορεία, γ) παρέχει περισσότερα κίνητρα για μάθηση, και δ) συντελεί στη διαμόρφωση θετικής στάσης έναντι του σχολείου (Ντολιοπούλου, 2003· Κουτσουβάνου & Χρυσafiδης, 2000· McClelland, Acock & Morrison, 2006· Gorey, 2001· Blok et al., 2005). Η αντισταθμιστική λειτουργία του νηπιαγωγείου θεωρείται πολύ σημαντική προσφορά προς τα παιδιά που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα και τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (π.χ. παιδιά μεταναστών) (Magnuson & Waldfogel, 2005), καθώς αποτελεί μηχανισμό ανάσχεσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων,

νως, η υποχρεωτική φοίτηση διασφαλίζει τα θετικά αυτά αποτελέσματα (Κιτσαράς, 2001· Κυρίδης, 1996· Love et al. 2005· Gilliam & Zigler, 2000). Παιδιά που φοιτούν στο νηπιαγωγείο αντιμετωπίζουν λιγότερα προβλήματα κατά τη μετάβαση και προσαρμογή τους στο δημοτικό σχολείο, ιδιαίτερα όταν κατά τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο αναπτύσσονται σχετικά προγράμματα (Αλευριάδου κ.ά., 2008· Πανταζής, 2005· Κιτσαράς, 2001). Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο επιτρέπει τον εντοπισμό μαθησιακών δυσκολιών και δίνει την ευκαιρία για πρώιμη παρέμβαση διευκολύνοντας έτσι την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους (Κιτσαράς, 2001).

Οι παραπάνω λόγοι έχουν οδηγήσει, σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον πλαίσιο, την προσχολική εκπαίδευση (που κυρίως αφορά την παιδαγωγική διαδικασία στο νηπιαγωγείο κατά την ηλικία των 4-6 ετών) να αποκτά μεγαλύτερη σημασία από παλαιότερα και να επιχειρείται η αναβάθμισή της μέσω καλύτερων σπουδών του εκπαιδευτικού προσωπικού της, αλλαγής και βελτίωσης των προγραμμάτων σπουδών, έμφασης στην εκπαιδευτική διαδικασία και οργανικότερης ένταξής της στο εκπαιδευτικό σύστημα. (Eurydice, 2009b· Ζαμπέτα, 2004· Τάφα, 2011).

Θεωρούμε ότι, μέσα σε αυτό το πλαίσιο είναι σημαντικό να ελέγχονται τα αποτελέσματα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, να αξιολογούνται και να διατυπώνονται προτάσεις για τη βελτίωσή της από διάφορους φορείς. Οι γονείς ως έμμεσοι (μέσω των παιδιών τους) αποδέκτες της προσχολικής εκπαίδευσης μπορούν να αποτελέσουν έναν φορέα αξιολόγησης και διατύπωσης βελτιωτικών προτάσεων.

Σκοπός και μεθοδολογία της έρευνας

Η εργασία αυτή αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου ερευνητικού σχεδιασμού σχετικού με τις κρίσεις γονέων για την προσχολική εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, ερευνούμε τις θέσεις, απόψεις, κρίσεις και προτάσεις γονέων των οποίων τα παιδιά είτε φοιτούν στο νηπιαγωγείο κατά τη χρονική περίοδο διεξαγωγής της έρευνας είτε έχουν φοιτήσει σε αυτό κατά την τελευταία εξαετία και τώρα συνεχίζουν τη φοίτησή τους στο δημοτικό σχολείο. Σκοπός του ερευνητικού σχεδιασμού μας είναι να αναδείξουμε τις απόψεις των γονέων για ένα ευρύ σύνολο θεμάτων σχετικών με την προσφορά του νηπιαγωγείου και την αναγνώρισή της, αλλά και με τις απαιτήσεις των γονέων από αυτό. Πρόκειται για ζήτημα που δεν έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές έως σήμερα στην Ελλάδα. Οι έρευνες που έχουν γίνει πάνω στο θέμα αυτό είναι ελάχιστες και όσες έχουν γίνει αναφέρονται σε γονείς παιδιών μεγαλύτερων ηλικιών, δίνοντας έμφαση στην ακαδημαϊκή προσφορά του σχολείου. Το γεγονός ότι το νηπιαγωγείο αποτελεί το πρώτο σχολείο των παιδιών και η σχέση που δημιουργούν οι γονείς μαζί του παίζει πολύ σημαντικό και καίριο ρόλο για την μετέπειτα σχολική πορεία των παιδιών κάνει το θέμα τη έρευνάς μας ακόμα πιο ελκυστικό.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσουμε μία αρχική ανάλυση συνεντεύξεων με γονείς σχετικά με τις ωφέλειες που είχαν τα παιδιά τους από τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέξαμε ως ερευνητικό εργαλείο την ημιδομημένη συνέντευξη. Ο ερευνητής πήρε συνεντεύξεις από 38 γονείς (μητέρες και πατέρες διαφορετικών εκπαιδευτικών και κοινωνικοοικονομικών επιπέδων) των οποίων τα παιδιά είτε φοιτούσαν κατά την εποχή διεξαγωγής των συνεντεύξεων είτε είχαν φοιτήσει σε νηπιαγωγείο κατά την προηγούμενη εξαετία. Για να υπάρχει μία μεγαλύτερη εφαρμογή των ευρημάτων της έρευνας, οι γονείς προέρχονταν από τους Νομούς Αρκαδίας και Χανίων (περιοχές που εξυπηρετούσαν τον ερευνητή) και η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε με τρόπο συμπτωματικό.

Ο μέσος όρος χρονικής διάρκειας των συνεντεύξεων ήταν περίπου 95' πρώτα λεπτά της ώρας. Οι συνεντεύξεις λαμβάνονταν εκτός σχολείων, σε χαλαρή ατμόσφαιρα είτε στην οικία των συνεντευξιζομένων είτε σε κάποιον κοινόχρηστο χώρο.

Τα βήματα που ακολουθήσαμε για την κατασκευή της ημιδομημένης συνέντευξης ήταν τα εξής: Αρχικά, συντάξαμε κάποιες ερωτήσεις έτσι ώστε να είναι σαφείς, κατανοητές από τους γονείς και ελκυστικές ώστε να δίνουν ελεύθερα απαντήσεις. Κατόπιν, προχωρήσαμε σε πιλοτική εφαρμογή των ημιδομημένων συνεντεύξεων με 8 γονείς για να ελέγξουμε πως λειτουργεί το εργαλείο που κατασκευάσαμε, αν οι γονείς αντιμετωπίζουν δυσκολία στην κατανόηση των ερωτήσεων και αν οι ερωτήσεις είναι κατάλληλα διαμορφωμένες. Με βάση την πιλοτική εφαρμογή προχωρήσαμε σε διορθώσεις, όπου χρειαζόταν, και το εργαλείο έλαβε την τελική του μορφή. Ακολούθησε η απομαγνητοφώνηση των 38 συνεντεύξεων και η διαδικασία ανάλυσής τους με τη μέθοδο της μελέτης περιεχομένου (content analysis). Για την επεξεργασία των απαντήσεών τους διαμορφώσαμε θεματικές κατηγορίες, στις οποίες εντάσσονται οι σχετικές απαντήσεις των γονέων με μονάδα ανάλυσης το θέμα (Neuendorf, 2002).

Αποτελέσματα της έρευνας

Τα αποτελέσματα εστιάζουν στις απόψεις των γονέων σχετικά με τις ωφέλειες που είχαν τα παιδιά τους από τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο, τόσο με αναφορά των σχετικών κατηγοριών όσο και με παρουσίαση χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις των γονέων. Οι αναφορές είναι περισσότερες από τον αριθμό των συμμετεχόντων γονέων διότι όλοι οι γονείς ανέφεραν περισσότερες από μία άποψη (π.χ. ωφέλειες στην κοινωνικοποίηση αλλά και στη μάθηση), οι οποίες εντάσσονται σε διαφορετικές κατηγορίες.

Πίνακας 1. Απόλυτες και σχετικές συχνότητες των αναφορών που αφορούν τις ωφέλειες των παιδιών από τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο.

Ωφέλειες από τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο		Σύνολο αναφορών κατά κατηγορία	Αναλογία % στο γενικό σύνολο αναφορών
Κατηγορίες και υποκατηγορίες	Αριθμός αναφορών κατά υποκατηγορία		
Προσωπική ανάπτυξη		40	26,9%
Αυτοεξυπηρέτηση	11		
Υπευθυνότητα	12		
Δημιουργικότητα	17		
Μαθησιακή ανάπτυξη		51	34,2%
Εμπλουτισμός γνώσεων	23		
Γραφή, ανάγνωση, γράμματα	16		
Μαθηματικά, αριθμοί	12		
Κοινωνική ανάπτυξη		58	38,9%
Επαφή με συμμαθητές	37		
Επαφή με εκπαιδευτικούς/ενηλίκους	21		
Γενικό σύνολο αναφορών		149	100%

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, όλοι οι γονείς του δείγματος έδωσαν πολλές θετικές απαντήσεις στην ερώτηση «ωφελήθηκε σε κάτι το παιδί σου από τη φοίτησή του στο νηπιαγωγείο;». Από τις αναφορές που είχαμε, προέκυψαν τρεις βασικές κατηγορίες, αντιπροσωπευτικές των απαντήσεων που δόθηκαν: κοινωνική ανάπτυξη, μαθησιακή ανάπτυξη και προσωπική ανάπτυξη. Οι ωφέλειες των νηπίων σχετίζονται περισσότερο με την κοινωνική τους ανάπτυξη είτε αυτή αφορά την επικοινωνία τους με συνομηλίκους «παίζει πολύ καλύτερα με άλλα παιδιά» (Σ. 21), «απέκτησε φίλους της ηλικίας του» (Σ. 6), «έμαθε να μοιράζεται πράγματα, παιχνίδια με άλλους» (Σ. 13) είτε αφορά την επικοινωνία τους με τους ενηλίκους «μιλάει στους άλλους ανθρώπους» (Σ. 9), «η επαφή με τη νηπιαγωγό του τον βοήθησε να ξεκολλήσει από πάνω μου» (Σ. 23).

Λίγο μικρότερος είναι ο αριθμός των αναφορών που αφορά τη μαθησιακή ανάπτυξη των παιδιών και συγκεκριμένα: α) την κατάκτηση γνώσεων από διάφορα πεδία «έμαθε πάρα πολλά πράγματα για ένα σωρό μαθήματα που συζητούσαν στο σχολείο: τι για ιστορία, τι για τη φύση, τι για τις γιορτές... πάρα πολλά πράγματα» (Σ. 4), «η νηπιαγωγός τους τούς έδωσε πολλές γνώσεις» (Σ. 22), «χαιρόμουν που από τη στιγμή που τον έπαιρνα από το σχολείο έλεγε όσα καινούργια είχε μάθει» (Σ. 31), β) την κατάκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων «έμαθε να γράφει και να διαβάζει το όνομά του και τα ονόματα των περισσότερων παιδιών» (Σ. 18), «γνωρίζει τα περισσότερα γράμματα: πώς φωνάζουν, όχι τα ονόματά τους» (Σ. 5), «διαβάζει τίτλους παραμυθιών και με ρωτάει τι γράφουν ταμπέλες στον δρόμο» (Σ. 10), και γ) τη μαθηματική ανάπτυξη «γνωρίζει καλά να μετράει μέχρι το 15, όχι σαν ποίημα» (Σ. 2), «μπορεί να κάνει αφαιρέσεις και προσθέσεις με μικρούς αριθμούς, αλλά πάντα με αντικείμενα» (Σ. 24), «γνωρίζει τα βασικά γεωμετρικά σχήματα και προσπαθεί να δει τι μοιάζει με αυτά» (Σ. 18).

Τέλος, καταγράφονται αναφορές και για την προσωπική ανάπτυξη των παιδιών στα θέματα: α) της αυτοεξυπηρέτησης «τώρα θέλει να ντύνεται μόνος του και να τρώει μόνος του» (Σ. 35), β) της υπευθυνότητας «μαζεύει πλέον τα παιχνίδια του» (Σ. 29), και της δημιουργικότητας «είχε πολλές ιδέες για ζωγραφιές και κατασκευές, από όσα έκαναν στο νηπιαγωγείο» (Σ. 18).

Συζήτηση

Μελετώντας τις απαντήσεις των γονέων όσον αφορά τις ωφέλειες των παιδιών τους από τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο, αξίζει καταρχήν να σημειωθεί ότι όλες οι απαντήσεις ήταν θετικές, δηλαδή όλοι οι γονείς αναγνώρισαν ότι τα παιδιά τους δέχθηκαν πολλές και ποικίλες θετικές επιδράσεις από τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο και ωφελήθηκαν από αυτήν. Δεν είχαμε, δηλαδή, αρνητικές κρίσεις για την επίδραση της φοίτησης στα παιδιά. Διαφορές ωστόσο παρατηρούνται στις ωφέλειες των παιδιών. Σύμφωνα με τις αναφορές, προέκυψαν τρεις κατηγορίες ωφελειών: κοινωνική ανάπτυξη, μαθησιακή ανάπτυξη και προσωπική ανάπτυξη.

Α) Κοινωνική ανάπτυξη: Οι απαντήσεις των γονέων έδειξαν ότι αυτή την πτυχή της ανάπτυξης του παιδιού τους θεωρούν την περισσότερο σημαντική από τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο. Η σχετική βιβλιογραφία ισχυροποιεί την άποψη αυτή. Το παιδί όταν έρχεται για πρώτη φορά στο χώρο του σχολείου βρίσκεται στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Σταδιακά μαθαίνει να ορίζει τις δικές του ανάγκες με αυτές των άλλων. Ο Shirmacher (1998), τονίζει ότι οι εκπαιδευτικοί και το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον κάθε παιδιού πρέπει να φροντίσει γι' αυτό. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται στον χώρο του σχολείου τόσο με τους συμμαθητές όσο και με τη νηπιαγωγό είναι σημαντικές για τη θετική κοινωνικοποίηση των παιδιών (Sliglbauer et al., 2013). Ο ρόλος της νηπιαγωγού (Εξάρχου, 2004) είναι πολύ σημαντικός, γιατί η στάση και η συμπεριφορά της επηρεάζουν άμεσα τα νήπια σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι αυτό συμβαίνει σε παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Για τον λόγο αυτό η συμπεριφορά της είναι σημαντικότερη για την μετέπειτα πορεία των παιδιών, ειδικότερα για την κοινωνικοποίησή

τους. Τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας βρίσκονται σε μια ηλικία που έχουν πολύ μεγαλύτερη την ανάγκη της στήριξης από την νηπιαγωγό τους (Natvig et al., 2003) και έτσι βρίσκουν πιο εύκολα το θάρρος που χρειάζονται για να αναπτύξουν σχέσεις και φιλίες. (Quinn & Duckworth, 2015.).

Β) Μαθησιακή ανάπτυξη: η μαθησιακή ανάπτυξη φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα εμφανής στους γονείς και δείχνει σε μεγάλο βαθμό και τον ακαδημαϊκό προσανατολισμό του νηπιαγωγείου. Είναι προφανές, όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, ότι παιδιά και γονείς χαίρονται αυτή την κατάκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων. Τα παιδιά του νηπιαγωγείου φαίνονται να βρίσκουν ενδιαφέρον στην νέα γνώση που παίρνουν. Ελκύονται από τις νέες εμπειρίες και δραστηριότητες. Είναι φανερό η ανάγκη των παιδιών για μάθηση καθώς επίσης και ο τρόπος προσέγγισης της γνώσης, ο οποίος μάλλον αποτελεί και εδώ την κινητήρια δύναμη των παιδιών. Η παιγνιώδης προσέγγιση της γνώσης, ο παιδοκεντρικός τρόπος διδασκαλίας, η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών, δίνουν σε αυτά την χαρά που αναζητούν και την όρεξη για να μάθουν. Οι δασκαλοκεντρικές μέθοδοι διδασκαλίας απωθούν και κουράζουν τους μαθητές, ενώ οι συνεργατικές, οι παιδοκεντρικές και οι μεικτές μέθοδοι, η παιγνιώδης προσέγγιση της γνώσης, δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά για συνεργασία, ενεργό συμμετοχή, ανάπτυξη των κοινωνικών τους σχέσεων και διασκέδαση. Από άλλη έρευνα έχει φανεί ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας (Gouna-Georga, Mamma & Oikonomidis, 2016) έχουν ανάγκη για μάθηση και εξερεύνηση, και πρέπει να τους παρέχονται κατάλληλα ερεθίσματα με παιδοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας, ώστε τα παιδιά να αποκτούν θετικές μαθησιακές εμπειρίες, οι οποίες οδηγούν σε ανοδική πορεία θετικών σχολικών εμπειριών και ευτυχίας στην πάροδο του χρόνου (Sliglbaueg, Gnambs & Gamsjager, 2013). Η χαρά της μάθησης είναι μια κατάσταση που προκύπτει από την προσπάθεια του κάθε μαθητή και η διάρκειά της μπορεί να είναι μικρή ή μεγάλη. (Rantala & Maatta, 2012).

Γ) Προσωπική ανάπτυξη: Η προσωπική ανάπτυξη των παιδιών προφανώς είναι αντιληπτή στους γονείς από τις ικανότητες που αυτά αναπτύσσουν και στο οικογενειακό τους πλαίσιο, πολλές από αυτές (π.χ. ικανότητες αυτοεξυπηρέτησης) διαμορφώνονται και «απαιτούνται» από κάθε παιδί στον χώρο του νηπιαγωγείου. Μέσα από τη συμμετοχή στην ομάδα, την κοινωνικοποίηση, την ένταξη στο πλαίσιο κανόνων του νηπιαγωγείου που αποφασίζονται και εφαρμόζονται από τη σχολική τάξη (Οικονομίδης 2009), αλλά και με τη βοήθεια της συντελούμενης γνωστικής ανάπτυξης τα παιδιά μαθαίνουν μέσα στο νηπιαγωγείο σε έναν τρόπο ζωής που προωθεί την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και ιδιαίτερα την ανάπτυξη της αυτονομίας, της υπευθυνότητας και της δημιουργικότητάς τους.

Συμπεράσματα – Περιορισμοί – Προτάσεις της έρευνας

Η έρευνά μας σχετικά με τις κρίσεις των γονέων για τις ωφέλειες που τα παιδιά τους έχουν από τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο δείχνει ότι οι γονείς αναγνωρίζουν την ποικίλη και εκτεταμένη ωφέλεια που ασκεί το νηπιαγωγείο στη συνολική προσωπικότητα των παιδιών, στοιχείο που οδηγεί στο βασικό συμπέρασμα ότι το ελληνικό

νηπιαγωγείο ανταποκρίνεται στον βασικό του σκοπό του (Αλευριάδου κ.ά. 2008· Δαφέρμου, Κουλούρη & Μπασαγιάννη, 2006· ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., 2003)

Η έρευνά μας, όμως, υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς που επηρεάζουν τη γενίκευση των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων της. Αρχικά, ο αριθμός των συμμετεχόντων θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερος και να προέρχεται από περισσότερες γεωγραφικές περιοχές. Επίσης, το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα ήταν μόνο η ημιδομημένη συνέντευξη, καθώς άλλα εργαλεία και ένας διαφορετικός ερευνητικός σχεδιασμός θα μπορούσαν να διαφοροποιήσουν τα αποτελέσματα.

Ωστόσο, από την έρευνα αυτή προκύπτουν ορισμένες προτάσεις για την μεγαλύτερη διερεύνηση του θέματος και τις παιδαγωγικές εφαρμογές του. Η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε:

α) να διεξαχθεί με μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων γονέων από περισσότερα νηπιαγωγεία και από περισσότερα γεωγραφικά διαμερίσματα, ώστε τα αποτελέσματά της να είναι πιο γενικεύσιμα,

β) να ελέγξει διαφορές σχετικές με την ηλικία, το φύλο, την κοινωνικοπολιτισμική καταγωγή των γονέων, τον τύπο σχολείου (κλασικό ή ολοήμερο), το φύλο του παιδιού,

γ) να συγκρίνει απόψεις γονέων των οποίων τα παιδιά φοίτησαν σε δημόσια και ιδιωτικά νηπιαγωγεία, ώστε να ερευνηθούν πιθανές διαφοροποιήσεις από τις ωφέλειες των δύο αυτών συστημάτων προσχολικής εκπαίδευσης,

δ) να χρησιμοποιήσει και άλλα ερευνητικά εργαλεία (π.χ. ερωτηματολόγιο), ή και άλλες ομάδες πληθυσμού (συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς, παιδιά),

ε) να διερευνήσει αν οι γονείς συνδέουν τη φοίτηση του παιδιού τους στο νηπιαγωγείο με την πορεία του στο δημοτικό σχολείο.

Οι παιδαγωγικές προτάσεις, που προκύπτουν με βάση τα ευρήματα αυτής της έρευνας είναι οι εξής:

α) Το νηπιαγωγείο πρέπει να απευθύνεται σε όλες τις ανάγκες του παιδιού (ψυχαγωγικές, κοινωνικές, μαθησιακές). Η παιγνιώδης διάσταση όλων των δραστηριοτήτων (οργανωμένων και ελεύθερων) φαίνεται να είναι αναγκαία συνθήκη για τη διασφάλιση της ευχάριστης εκπαίδευσης των παιδιών στο νηπιαγωγείο (Mayesky, 2009).

β) Χρειάζεται εκπαιδευτικοί και γονείς να βοηθούν τα παιδιά να κοινωνικοποιηθούν. Έμφαση πρέπει να δίνεται στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών με προτεινόμενες ή και αναδυόμενες ομαδικές δραστηριότητες.

γ) Η θετική ανταπόκριση των παιδιών στην προσέγγιση νέων γνώσεων, αλλά και στην επανάληψη καθιερωμένων ενεργειών και επεξεργασμένων γνώσεων δεν πρέπει να

εμποδίζεται από αμεθόδευτες, μονότονες, μη ανανεούμενες πρακτικές των νηπιαγωγών και από υπερβολικές σε χρονική διάρκεια καθιστικές δραστηριότητες. Το ενδιαφέρον και η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για να απολαμβάνουν τη μάθηση (Carrle & Bredekamp, 2011).

Το νηπιαγωγείο σύμφωνα με την άποψη των γονέων, όπως φάνηκε από την έρευνά μας, ωφελεί τα παιδιά με τρόπο και σε βαθμό αναγνωρίσιμο από τους γονείς τους. Αξίζει να σημειωθεί, ότι για να παραμείνει το νηπιαγωγείο ένας χώρος προσφοράς για τα παιδιά, χρειάζεται η προσπάθεια όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαίδευση των παιδιών προσχολικής ηλικίας (νηπιαγωγών, Υπουργείου Παιδείας, γονέων, κοινωνικών και κοινοτικών δομών), προκειμένου να διαμορφώνεται ένας εκπαιδευτικός χώρος υψηλών προδιαγραφών, κατάλληλων μεθοδολογικών ενεργειών, επιστημονικά υποστηριζόμενων εκπαιδευτικών που θα ανταποκρίνεται στον σκοπό της λειτουργίας του και θα προσφέρει τα μέγιστα στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

Βιβλιογραφία

Αλευριάδου, Α., Βρυνιώτη, Κ., Κυρίδης, Α., Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδοτ, Ε. & Χρυσσαφίδης, Κ. (2008). *Οδηγός Ολοήμερου Νηπιαγωγείου*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ελ. (2006). *Οδηγός νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί. Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Π.Ι.

Εξάρχου, Ν. (2004). *Βιωματική μάθηση στην προσχολική ηλικία. Μεθοδολογική προσέγγιση δραστηριοτήτων*. Αθήνα: Ατραπός.

Ζαμπέτα, Ε. (1998). *Αγωγή και εκπαίδευση της πρώιμης παιδικής ηλικίας στην Ευρώπη*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Θεοφιλίδης, Χ. (2010). *Η Προσχολική Αγωγή στην Κύπρο. Από τη Φιλανθρωπική Προσφορά στη Νομοθετημένη Προσχολική Εκπαίδευση*. Λευκωσία: Εκδ. του συγγ.

Κιτσαράς, Γ. (2001). *Προσχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα: Εκδ. του συγγ., Β' εκδ. Αυξημένη και Βελτιωμένη.

Κουλαϊδής, Β. (Επιμ.) (2006). *Αποτίμηση του Εκπαιδευτικού Συστήματος σε Επίπεδο Σχολικών Μονάδων*. Αθήνα: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Κουτσοβάνου, Ε. & Χρυσσαφίδης, Κ. (2000). *Εισαγωγή στην Ελληνική Έκδοση. Στο Fromberg, D. (2000). Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Σχεδιασμοί και πρακτικές ενός Διεπιστημονικού – Διαθεματικού Προγράμματος*. (Εισ.- Επιμ.: Ε. Κουτσοβάνου, Κ. Χρυσσαφίδης, Μτφρ. Α. Βεργιοπούλου). Αθήνα: Οδυσσέας.

Κυπριανός, Π. (2007). *Παιδί, οικογένεια, κοινωνία. Ιστορία της προσχολικής αγωγής από τις απαρχές έως τις μέρες μας*. Αθήνα: Gutenberg.

Κυρίδης, Αρ. (1996). *Μια κοινωνιολογική προσέγγιση της Προσχολικής Εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Ντολιοπούλου, Έ. (2003). *Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο στην Ελλάδα και σε 12 Άλλες Χώρες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ντολιοπούλου, Έ. (2008). Η υποχρεωτική φοίτηση στο ελληνικό νηπιαγωγείο. Στο Δ. Κακανά & Γ. Σιμούλη, (Επιμ.) (2008). *Η Προσχολική Εκπαίδευση στον 21^ο Αιώνα. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Διδακτικές Πρακτικές* (60-70). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Οικονομίδης, Β. (2009). Το Νηπιαγωγείο ως χώρος διαμόρφωσης του δημοκρατικού πολίτη και εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Β. Οικονομίδης & Θ. Ελευθεράκης (Επιμ.). *Εκπαίδευση, Δημοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα*, (204-246). Αθήνα: Ατραπός.

Πανταζής, Σπ. (2005). Προβλήματα στη μετάβαση των παιδιών από το νηπιαγωγείο στο σχολείο. Στο Πανταζής, Σπ. & Σακελλαρίου, Μ., *Προσχολική Παιδαγωγική. Προβληματισμοί – Προτάσεις* (165-193). Αθήνα: Ατραπός.

Τάφα, Ε. (2005). Ανάγνωση και Γραφή στα Προγράμματα Προσχολικής Εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Τάφα, Ε. (2011). Η εκπαίδευση των παιδιών της προσχολικής ηλικίας και ο ρόλος των παιδαγωγών. Στο Κ. Χρυσαιφίδης & Ρ. Σιβροπούλου (Επιμ.). *Αρχές και προοπτικές της προσχολικής εκπαίδευσης* (205-232). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη: Gutenberg.

ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι. (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Π.Ι.

Blok, H., Fukkink, R.G., Gebhardt, E.C., & Leseman, P.P.M. (2005). The relevance of delivery mode and other program characteristics for the effectiveness of early childhood intervention with disadvantaged children. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 35-47.

Capple, C., & Bredekamp, S. (2011). *Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. (Μετφρ.: Μ. Μαλαθράκη). Αθήνα: Πεδίο.

Eurydice (2009a) *Key Data on Education in Europe*. Brussels.

Eurydice (2009b). *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*. Brussels.

Gilliam, W.S., & Zigler, E.F. (2000). A critical meta-analysis of all evaluations of state-funded preschool from 1977 to 1998: Implications for policy, service delivery, and program evaluation. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(4), 441-473.

Gorey, K.M. (2001). Early childhood education: A meta-analytic affirmation of the short- and long-term benefits of educational opportunity. *School Psychology Quarterly*, 16, 9-30.

Gouna-Georga, M., Mama, P. & Oikonomidis, V. (2016). Kindergarten as a joyful place for children. In K. Karras, M. Sakellariou, A. Padiaditis & M. Drakakis (Eds.), *Pedagogy of Happiness. Towards an unconventional school* (233-248). Rethymno: University of Crete. Pedagogical Department. C.R.S.H.E.T.P.

Heckman, J.J. (2006). Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science*, 5728, 1901-1902.

Leseman, P. (2009). The impact of High Quality Education and Care on the development of young children: Review of the literature. In Eurydice (2009b). *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities* (17-49). Brussels.

Love, J.M., Kisker, E.E., Ross, C., Raikes, H., Constantine, J., Boller, K., et al. (2005). The effectiveness of early head start for 3-year-old children and their parents: Lessons for policy and programs. *Developmental Psychology*, 41(6), 885-901.

Magnuson, K.A., & Waldfogel, J. (2005). Early childhood care and education: Effects on ethnic and racial gaps in school readiness. *The Future of Children*, 15(1), 169-196.

McClelland, M.M., Acock, A.C., & Morrison, F.J. (2006). The impact of kindergarten learning-related skills on academic trajectories at the end of elementary school. *Early Childhood Research Quarterly*, 21, 471-490.

Mayesky, M. (2009). *Creative activities for young children*. New York: Delmar, 9th ed.

Natvig, K. G., Albrektsen, G., & Qvarnstrom, U. (2003). Associations between psychosocial factors and happiness among school adolescents. *International Journal of Nursing Practice*, 9, 166-175.

Neuendorf, K. (2002). *The content analysis guidebook*. London: Sage.

Quinn, D. P., & Duckworth, L. A. Happiness and Academic Achievement: Evidence for reciprocal causality. (n.d). Retrieved, May 30, 2015, from

<http://www.sas.upenn.edu/~duckwort/images/Microsoft%20Word%20-%20Poster%20Text.060807.pdf>

Rantala, T., & Maatta, K. (2012). Ten theses of joy of learning at primary schools. *Early child development and care*, 182 (1), 87-105.

Schirmacher, R. (1998). *Τέχνη και δημιουργική ανάπτυξη των παιδιών*. (Μετφρ.: Τ. Γαζεριάν). Αθήνα: Έλλην.

Stiglbauer, B., Gnambs, T., & Gamsjager, M., Batinic, B. (2013). The upward spiral of adolescents positive school experiences and happiness: Investigating reciprocal effects over time. *Journal of school psychology, 51*, 231-242.

Weikart, D. (2000). *Early Childhood Education: Need and Opportunity*. Paris: UNESCO.